

УДК 377

THE COMBINATION OF EDUCATIONAL AND WORK ACTIVITIES AS A REALIZATION OF THE YOUTH'S DESIRE FOR ECONOMIC SEPARATION**ПОЄДНАННЯ ОСВІТНЬОЇ І ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАГНЕННЯ МОЛОДІ ДО ЕКОНОМІЧНОЇ СЕПАРАЦІЇ****Hanna Bahrii / Багрії Г.В.***PhD / доктор філософії*

ORCID: 0000-0002-3807-1619

Olena Kolomoiets / Коломоєць О.М.

ORCID: 0000-0001-5266-9097

Kateryna Nedilko / Неділько К.В.

ORCID: 0009-0001-0237-938X

*Separate structural subdivision «Dnipro Professional College of Engineering and Pedagogical of the Ukrainian State University of Science and Technology»**Відокремлений структурний підрозділ «Дніпровський фаховий коледж інженерії та педагогіки українського Державного університету науки і технологій»*

Анотація. В роботі розглядається поєднання освітньої та трудової діяльності як ключовий фактор у реалізації прагнення молоді до економічної незалежності. Аналізується дуальна освіта в Європейському Союзі та її впровадження в Україні, акцентується увага на історичному розвитку, нормативно-правовій базі та практичних аспектах цієї форми навчання. Досліджуються переваги поєднання навчання та роботи, включаючи здобуття професійного досвіду, підвищення якості освіти, і підготовки до успішної інтеграції на ринок праці. Робота також розглядає перспективи розвитку дуальної освіти у контексті післявоєнного відновлення економіки України.

Ключові слова: дуальна освіта, професійна освіта, професійний розвиток, здобувач освіти

Abstract. The work considers the combination of educational and work activities as a key factor in realizing the youth's desire for economic independence. Dual education in the European Union and its implementation in Ukraine are analyzed, attention is focused on the historical development, legal framework and practical aspects of this form of education. The benefits of combining study and work are explored, including gaining professional experience, improving the quality of education, and preparing for successful integration into the labor market. The work also examines the prospects for the development of dual education in the context of the post-war economic recovery of Ukraine.

Key words: dual education, professional education, professional development, student

Вступ.

Враховуючи ідеї, висловлені молоддю, можна стверджувати, що ключову роль у цьому процесі відіграє невисокий рівень матеріального та фінансового забезпечення сімей, у яких вони виховуються. Проте, на нашу думку, справжнє розуміння цих процесів можна отримати лише через аналіз їхньої психологічної природи. Попередньо можна припустити, що схильність молоді до раннього працевлаштування пов'язана зі змінами у їхній мотиваційно-ціннісній сфері та специфікою розвитку сепараційних процесів [1]. Досліджуючи цю проблему з психологічної точки зору, стає очевидною необхідність пошуку адекватних рішень. Саме можливість впровадження студентоцентрованого підходу, орієнтованого на задоволення очікувань студентів щодо успішного працевлаштування, отримання сучасних практичних знань, умінь і навичок, а

також готовності до професійної діяльності та роботи в команді, стимулювала навчальні заклади до впровадження навчання на робочих місцях. Це сприяє не лише підвищенню готовності випускників до переходу з освітньої сфери до професійної, але й загалом покращує їхню конкурентоспроможність на ринку праці.

Основний текст

Вперше в історії професійної освіти в Європі чергування періодів навчання в освітніх закладах та на виробництві, з чітко визначеними обов'язками сторін, було закріплено в Промисловому кодексі Німецької Імперії 1871 року і в "Законі про учнівство" 1889 року в Данії [3]. Сьогодні в країнах Європейського Союзу спостерігається зміщення акцентів національних освітніх систем від соціалізації в національній культурі до розробки єдиної політики в підготовці кваліфікованих фахівців для життя та роботи в умовах глобальної ринкової економіки [4]. Вищим навчальним закладам рекомендується посилювати зв'язок між теоретичною та практичною підготовкою, запроваджуючи аналоги дуальної освіти: "Навчання на робочому місці та дуальна освіта є пріоритетами Стратегічної рамки співпраці європейських країн у сфері освіти та навчання, а також Європейської стратегії розумного, стійкого та всебічного зростання..." [5]. Реалізується проект "Розробка європейських підходів і методів до дуального навчання" (DEWBLAM), який спрямований на створення загальноєвропейської платформи дуального навчання у закладах вищої та професійної освіти [6]. Засновано Європейську мережу кооперативної (дуальної) вищої освіти, головне завдання якої — просування та впровадження дуальної освіти в європейських університетах [7].

Україна, адаптуючи німецький досвід, у процесі розробки власного підходу до впровадження дуальної освіти (фахової передвищої та вищої) повинна враховувати наступне [2]:

- впровадження дуальної форми здобуття освіти має бути підтримано урядом та систематичною роботою із залученням роботодавців;
- діяти на трьох рівнях – національному, регіональному та галузевому;
- мотивація національних урядів полягає в необхідності насичення економіки робочою силою з необхідними кваліфікаціями, скорочення розриву в навичках та підвищення конкурентоспроможності економіки;
- впровадження дуальної освіти часто відбувається окремо для професійно-технічної та вищої освіти; іноді це здійснюється за підтримки уряду, а іноді як ініціатива знизу; з огляду на Четверту промислову революцію пріоритет все частіше надається дуальній вищій освіті;
- у країнах, що розвиваються, поширенню дуальної освіти заважають низький рівень індустріалізації, тіньова економіка, відсутність традиції систематичної участі роботодавців у підготовці кадрів, небажання покривати витрати на підготовку здобувачів;
- важливо забезпечувати механізми захисту прав здобувачів освіти, які навчаються на підприємствах. Через складнощі з залученням роботодавців та низький рівень їхньої самоорганізації, саме заклади освіти стають ключовими у впровадженні освітніх інновацій, навколо яких формуються

мережі роботодавців;

- розвиток системи дуальної вищої освіти значно залежить від економічного стану регіону та ситуації на ринку праці.

Перші спроби впровадження окремих елементів дуальної освіти в Україні були несистемними, реалізовувалися на рівні окремих галузей через домовленість між закладом освіти та роботодавцем відповідно до чинної на той момент законодавчої бази. Однак з 2013 року розпочато роботу над популяризацією дуальної освіти, адаптацією німецького досвіду до українського контексту на рівні фахової передвищої та вищої освіти для створення законодавчо-нормативних рамок і уніфікації правил на державному рівні в рамках проекту Представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні (ФФЕ) у партнерстві з Українською Асоціацією Маркетингу (УАМ) та іншими закладами освіти, роботодавцями, їх об'єднаннями за підтримки Міністерства освіти і науки України [2].

Проект розпочався у 2014 році з участі в міжнародній науково-практичній конференції "Дуальна освіта як відповідь на виклики, що стоять перед сучасною системою української освіти", яку відкривала Лілія Гриневич. Цей захід дозволив об'єднати всі зацікавлені сторони для впровадження дуальної освіти на державному рівні. Було створено Концепцію дуальної форми здобуття освіти та Дорожню карту її впровадження. Після цього Міністерство освіти і науки України організувало 12 пілотних проектів з інтеграції елементів дуальної освіти у закладах вищої освіти. З 2019 року розпочато масштабний експеримент з впровадження дуальної форми здобуття освіти у закладах фахової передвищої та вищої освіти, який тривав до 2023 року.

У законодавстві міститься кілька визначень дуальної форми здобуття освіти. Так, у Законі України "Про освіту" дуальна форма здобуття освіти визначається як спосіб навчання, що поєднує освітній процес у закладах освіти та на робочих місцях для набуття певної кваліфікації на основі договору. У Законі України "Про вищу освіту" це спосіб навчання для здобувачів денної форми, що передбачає навчання на робочих місцях з обсягом від 25% до 60% освітньої програми. Навчання на робочому місці включає виконання посадових обов'язків відповідно до трудового договору. Згідно з "Положенням про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти", дуальна форма передбачає поєднання навчання у закладах освіти з практичним навчанням на робочих місцях для набуття практичних навичок і певної кваліфікації.

Дуальна форма здобуття освіти набуває особливої актуальності у контексті швидкого відновлення економіки України після війни, задоволення попиту на висококваліфіковані кадри з необхідними навичками, а також у перспективі інтеграції України до ЄС. У Європейському Союзі дуальна освіта є ключовим елементом цифрової та зеленої трансформації. Заклади освіти вже зараз визнають переваги дуальної освіти, зокрема поєднання освітньої та трудової діяльності, паралельне навчання у викладачів і кваліфікованих спеціалістів, отримання теоретичних і практичних навичок, а також набуття професійного досвіду під час навчання. Поєднання навчання та роботи сприяє підвищенню якості освіти, фахової підготовки, дозволяє здобувачам стати успішними,

реалізувати свої амбіції та отримати фінансову незалежність.

Висновки.

Розглянуті історичні аспекти впровадження дуальної освіти в Європі, її сучасний стан та ключові підходи до інтеграції цієї форми навчання в Україні, дали змогу проаналізувати особливості адаптації дуальної освіти у національному контексті, виклики та перспективи її розвитку, зокрема у післявоєнний період. Були отримані важливі висновки щодо необхідності підтримки дуальної освіти на всіх рівнях — національному, регіональному та галузевому. Виявлено, що успішне впровадження дуальної форми здобуття освіти залежить від активної участі уряду, закладів освіти та роботодавців. Також було підкреслено значення цієї освітньої моделі для задоволення попиту на висококваліфіковані кадри та сприяння економічному зростанню України в умовах глобальної ринкової економіки.

Література:

1. Корчакова Наталія. Поєднання освітньої та трудової діяльності як реалізація прагнення студентської молоді до економічної сепар. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки. Випуск 13 (58). 2021. УДК 159.923.2 [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2021.13\(58\).06](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2021.13(58).06)
2. Практичний посібник. Онтологія дуальної освіти: досвід Німеччини та України / автор(к)и: Бугайчук В., Давліканова О., Лилик І. та інші. – Київ: ТОВ «Вістка», 2022. – 240 с.
3. Breen H. Cooperative education partnerships: an examination of reciprocal relationships between universities and tourism and hospitality industry organisations in providing professional development education for their employees. Southern Cross University, 2001. URL: https://researchportal.scu.edu.au/discovery/fulldisplay/alma991012822014902368/61SCU_INST:ResearchRepository (Last accessed: 31.05.2020).
4. Code of Good Practice for New Zealand Apprenticeships. 20 August 2015. URL: <https://www.tec.govt.nz/assets/Publications-and-others/The-code-of-good-practice-for-new-zealandapprenticeships.pdf> (Last accessed: 23.04.2020).
5. Constructing knowledge societies: new challenges for tertiary education. World Bank. Washington, D.C., 2002. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/15224/249730PUB0REPL00Knowledge0Societies.pdf> (Last accessed: 05.08.2019)
6. Costa Rica passes a law on dual vocational education and training. GOVET. 2019. URL: <https://www.bibb.de/govet/en/100870.php>. (Last accessed: 25.05.2020)
7. Council conclusions of 12 May 2009 on a strategic framework for European cooperation in education and training : Council of the European Union ('ET 2020') (2009/C 119/02). 2009. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528(01)&from=EN) (Last accessed: 23.04.2019).

Статтю надіслано: 07.01.2025 р.
© Багрій Г.В., © Коломєць О.М.
© Неділько К.В.